

Sygn. akt VIII U 468/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Teresa Kalinka
Protokolant:	Ewa Grychtoł

po rozpoznaniu w dniu 20 października 2015 r. w Gliwicach

sprawy M. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

przy udziale T. W.

o podleganie pracowniczym ubezpieczeniom społecznym

na skutek odwołania M. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

z dnia 26 stycznia 2015 r. **nr** (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, iż M. M. podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu od 19 września 2014 roku do 19 września 2015 roku jako pracownik u płatnika składek T. W..

(-) SSO Teresa Kalinka

Sygn. akt VIII U 468/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26 stycznia 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. ustalił, że ubezpieczona M. M. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od 19 września 2014r. do nadal jako pracownik płatnika składek T. W..

W uzasadnieniu decyzji ZUS zakwestionował skuteczność zawarcia umowy o pracę. Organ rentowy wskazał, iż M. M. od 19 września 2014r. została zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych jako pracownik płatnika składek T. W.. Płatnik składek złożył za ubezpieczoną raporty miesięczne wskazując wysokość podstawy wymiaru składek za wrzesień 2014r. – 1.531,52 zł, za października 2014r – 4.210 zł za listopada 2014r. – 284 zł, za grudzień 2014r. – 605,46 zł. Następnie od 6 grudnia 2014r. ubezpieczona wystąpiła o wypłatę zasiłku chorobowego związku z ciążą. W toku postępowania wyjaśniającego przed organem rentowym płatnik nie przedstawił żadnych fizycznych

dowodów potwierdzających fakt świadczenia pracy przez M. M.. Przedłożył jedynie umowę o pracę, kwestionariusz osobowy, oświadczenie pracownika, kartę szkolenia wstępnego oraz listę obecności, które to dokumenty mogą zostać sporządzone w każdym czasie celem stworzenia pozorów zatrudnienia. W ocenie ZUS, wszystkie te okoliczności tj. bardzo krótki okres podlegania ubezpieczeniom społecznym i szybkie zaprzestanie świadczenia pracy wskazują, że podpisanie umowy o pracę z ubezpieczoną i zgłoszenie jej w związku z tym do ubezpieczeń społecznych, w istocie nie miało na celu realizacji interesów płatnika z jednej strony i świadczenia pracy za wynagrodzeniem przez ubezpieczoną z drugiej, a jedynie uzyskanie zasiłku chorobowego a następnie macierzyńskiego. W oparciu o treść art. 58 § 2 kodeksu cywilnego, umowę należało zatem uznać za sprzeczną z zasadami współżycia społecznego a w konsekwencji za nieważną. Zdaniem ZUS, w niniejszym przypadku doszło do wyraźnego naruszenia zasad równowagi pomiędzy udziałem w tworzeniu funduszu ubezpieczeniowego a wysokością świadczeń wypłacanych z tego funduszu. Zgłoszenie do ubezpieczenia chorobowego i krótkotrwale wykonywanie umowy o pracę z uwagi na szybką niezdolność do pracy nie da się postrzegać jako etycznego i uczciwego wobec innych uczestników systemu ubezpieczeń społecznych.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła ubezpieczona M. M. domagając się jej zmiany i ustalenia, że od 19 września 2014r. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu jako pracownik płatnika składek T. W..

W uzasadnieniu odwołania podniosła, że została zatrudniona z inicjatywy pracodawcy, którego firma prężnie się rozwijała i faktycznie wykonywała pracę u płatnika składek. Odwołująca zarzuciła, że faktyczne wykonywanie pracy nie pozwala na uznanie umowy za pozorną. Nadto wskazała, iż fakt bycia przez nią w ciąży nie stoi na przeszkodzie podjęciu pracy, żaden przepis nie zabrania bowiem zatrudniania kobiet w ciąży, gdyż miałyby on charakter dyskryminujący.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji. ZUS stanął na stanowisku, że umowa o pracę zawarta została z odwołującą dla pozoru, w związku z czym należy ją uznać za nieważną. Z ostrożności procesowej organ rentowy wskazał, że gdyby Sąd nie podzielił stanowiska organu rentowego co do pozorności umowy o pracę, należy ją uznać za nieważną z uwagi na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego.

Zainteresowany T. W. poparł odwołanie.

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczona M. M., urodzona (...) ukończyła w 2009r. Niepubliczną Szkołę Policealną dla Dorosłych w zawodzie technik usług kosmetycznych.

Przez 5 lat zajmowała się siostrzenicą. Następnie przez kilka miesięcy w 2014r. wykonywała prace manikiurzystki i zajmowała się sprzedażą kosmetyków.

Z dniem 19 września 2014r. M. M. została zatrudniona w firmie (...) w G. na podstawie umowy zawartej na czas określony do 19 września 2015r. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku specjalista – serwisant maszyn laserowych za wynagrodzeniem 4.210 zł brutto.

Ustalono, że płatnik składek zgłosił ubezpieczoną do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych z tytułu umowy o pracę. Płatnik składek wykazał podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne: za wrzesień 2014r. – 1.531,52 zł, za październik 2014r – 4.210 zł za listopad 2014r. – 284 zł, za grudzień 2014r. – 605,46 zł.

Ubezpieczona posiadała ważne badania lekarskie oraz odbyła szkolenie wstępne z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.

Sąd ustalił, iż płatnik składek T. W. od 2010r. prowadzi działalność gospodarczą – obecnie w zakresie produkcji etykiet i stojaków reklamowych z tworzyw sztucznych. W 2014r. zainteresowany zatrudniał kilkanaście osób na stanowiskach pracowników produkcyjnych, przedstawicieli handlowych, biurowych i magazynierów. W biurze była zatrudniona

księgowa, 3 lub 4 przedstawicieli handlowych. W dziale przy produkcji stojaków z tworzywa sztucznego i nalepek pracowało u płatnika składek w 2014r. około 6 pracowników. Przy wykonywaniu tej pracy nie są wymagane żadne szczególne kwalifikacje tylko umiejętności. W dziale tym znajdowała się jedna maszyna do produkcji stojaków, trzy maszyny do wycinania naklejek i trzy maszyny z sitodrukiem i maszyny do wyginania.

Zainteresowany zamierzał zrealizować nowy projekt. W tym celu w 2014r. zakupił maszynę do wycinania plastików i chciał takie maszyny serwisować i sprzedawać na terenie Europy. W celu realizacji projektu zatrudnił również M. M., gdyż znał ją wcześniej. Zdawał sobie sprawę z tego, że nie ma ona kwalifikacji na zaproponowane jej stanowisko i że musi ją przyuczyć. Płatnik niejednokrotnie jednak zatrudniał z powodzeniem pracowników, których sam przyuczał i z których pracy jest obecnie zadowolony.

Zawierając umowę o pracę zainteresowany nie wiedział, że ubezpieczona jest w ciąży.

Ubezpieczona otrzymała wyższe wynagrodzenie w stosunku do innych pracowników, ponieważ miała korzystać z własnego samochodu, telefonu i komputera. Dla płatnika było to bardziej opłacalne niż wyposażenie nowego stanowiska pracy. Wcześniej zainteresowany zatrudniał również osobę z tak wysokim wynagrodzeniem, która zajmowała się handlem w firmie ale w innej branży.

Odwołująca miała zajmować się serwisowaniem maszyn laserowych, co polegało na czyszczeniu powierzchni lasera, czyszczeniu soczewek, wymianie butli z gazem. W jednej maszynie były 4 soczewki. Soczewki wymagają czyszczenia nawet co godzinę, powierzchnię lasera trzeba przetrzeć raz lub dwa razy na dniówkę. Wyczyszczenie soczewek z rozkręceniem maszyny i ich założeniem zajmuje do 40 minut. Butle z gazem wymienia się dwa razy w miesiącu. Docelowo odwołująca miała być przedstawicielem firmy, który zajmować się miał sprzedażą laserowych urządzeń, gdyż planowano dokupywanie maszyn i ich dystrybucję.

Sąd ustalił, że od 19 września 2014r. odwołująca faktycznie podjęła zatrudnienie u płatnika składek. Pracowała codziennie od 8:00 do 16:00 – od poniedziałku do piątku. Na początku zapoznawała się z programem (...), który dotyczył zamówień produktów i materiałów do produkcji jak i komunikacji wewnątrzzakładowej. Z uwagi na duże zamówienie na stojaki reklamowe płatnik polecił ubezpieczonej by pomagała przy produkcji osobie obsługująca laser. Było to również elementem szkolenia, gdyż miało na celu zapoznanie się z maszyną, którą miała w przyszłości sprzedawać i serwisować. Taką pracę wykonywała ubezpieczona do czasu zachorowania.

Wynagrodzenia za pracę ubezpieczona otrzymywała do ręki potwierdzając odbiór na liście płac.

Od 3 listopada 2014r. ubezpieczona była niezdolna do pracy w związku z ciążą. W dniu (...) urodziła dziecko i obecnie przebywa na urlopie macierzyńskim. Ubezpieczony chciałaby wrócić do pracy u płatnika składek.

W okresie korzystania przez ubezpieczoną ze zwolnienia lekarskiego pracodawca nie zatrudnił innego pracownika na jej miejsce. Odłożył w czasie realizację projektu, natomiast rozwinął produkcję i zakupił nową maszynę.

Sąd ustalił, iż T. W. w zeznaniu podatkowych PIT-36L wykazał dochód z pozarolniczej działalności gospodarczej za rok 2014 w wysokości 470.434,95 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie: akt organu rentowego, akt osobowych ubezpieczonej (k.34), PIT – 36L i PIT/B T. W. za rok 2014 (k.29-33), zeznań świadka K. S. (nagranie z rozprawy z dnia 23 lipca 2015r. min. 06.13 i n., k.44), przesłuchania zainteresowanego (nagranie z rozprawy z dnia 20 października 2015r. min. 02.46 i n., k.51) oraz przesłuchania ubezpieczonej (nagranie z rozprawy z dnia 20 października 2015r. min. 22.09 i n., k.51).

Sąd ocenił zgromadzony materiał dowodowy jako kompletny i wiarygodny, a przez to mogący stanowić podstawę ustaleń faktycznych w sprawie. Zeznania ubezpieczonej i zainteresowanego pokrywały się i uzupełniały, znalazły potwierdzenie w zeznaniach świadka oraz znajdowały odzwierciedlenie w pozostałym materiale dowodowym. Sąd nie znalazł podstaw by kwestionować prawidłowość dokumentów przedłożonych przez strony.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 6 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r., poz.121), zwanej ustawą systemową, obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami, z wyłączeniem prokuratorów.

Po myśli art. 11 ust. 1 ustawy obowiązkowo ubezpieczeniu chorobowemu podlegają osoby wymienione w art. 6 ust. 1 pkt 1, 3 i 12, zaś według art. 12 ust. 1 ustawy obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy systemowej, pracownicy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku.

Za pracownika natomiast – w myśl art. 8 ust 1 – uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy, z zastrzeżeniem, że jeżeli pracownik spełnia kryteria określone dla osób współpracujących, o których mowa w ust. 11 – dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jako osoba współpracująca.

W myśl art. 46, ust. 1 wskazanej wyżej ustawy płatnik składek jest obowiązany według zasad wynikających z przepisów ustawy obliczać, potrącać z dochodów ubezpieczonych, rozliczać oraz opłacać należne składki za każdy miesiąc kalendarzowy.

Natomiast po myśli art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 ust. 1 ustawy, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe oraz wypadkowe z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Z kolei według definicji zawartej w art. 22 ust. 1 kodeksu pracy przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca – do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

W orzecznictwie przyjmuje się, że pojęcia pracownik i zatrudnienie nie mogą być interpretowane na użytek ubezpieczeń społecznych inaczej niż interpretuje je akt prawny określający prawa i obowiązki pracowników i pracodawców - Kodeks pracy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 maja 2005r., sygn. akt III AUa 283/2005).

Wreszcie, art. 83 ust. 1 ustawy systemowej przyznaje Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych kompetencje do wydawania decyzji w zakresie indywidualnych spraw dotyczących w szczególności między innymi: zgłaszania do ubezpieczeń społecznych, przebiegu ubezpieczeń, ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

W przedmiotowej sprawie sporny był sam fakt podlegania przez ubezpieczoną M. M. obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako pracownika zatrudnionego przez płatnika składek T. W.. Kwestionowana była bowiem ważność umowy o pracę zawartej przez ubezpieczoną z płatnikiem składek.

W ocenie organu rentowego, w okolicznościach niniejszej sprawy tj. przy krótkim okresie zatrudnienia oraz szybkim korzystaniu z zasiłku chorobowego, zgłoszenie odwołującej do ubezpieczeń miało na celu wyłącznie umożliwienie jej skorzystania ze świadczeń finansowanych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, co jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego, a zatem umowa ta powinna być uznana za nieważną.

ZUS kwestionował sam fakt wykonywania umowy przez ubezpieczoną, wskazując że przedłożone przez płatnika dokumenty w tym umowa o pracę i lista obecności, mogły zostać sporządzone w celu stworzenia pozoru zatrudnienia.

Nadto ZUS powołał się na art. 58 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2014r. poz.121) wskazując na sprzeczność umowy o pracę zawartej w okolicznościach niniejszej sprawy z zasadami współzycia społecznego a w konsekwencji na jej nieważność.

Rolą Sądu pozostaje zatem zbadanie, czy zawarcie przez strony umowy o pracę nie było czynnością prawną pozorną lub też sprzeczną z ustawą lub mającą na celu obejście ustawy, lub czynnością sprzeczną z zasadami współzycia społecznego, prowadzącą do uznania jej za czynność nieważną.

Zgodnie z art. 83 § 1 kodeksu cywilnego nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności.

Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

W myśl § 2 nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego.

Z kolei zgodnie z § 3 jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

W ocenie Sądu orzekającego cytowane wyżej przepisy art. 83 k.c. oraz 58 k.c. nie znajdują zastosowania w niniejszej sprawie.

Postępowanie dowodowe przeprowadzone przez Sąd wykazało, że zawarcie przedmiotowej umowy o pracę podyktowane zostało konkretnymi i uzasadnionymi okolicznościami oraz że umowa ta była faktycznie wykonywana. Nie sposób zatem mówić o jej pozorności a w konsekwencji nie można jej uznać za nieważną.

Płatnik składek T. W. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą – obecnie w zakresie produkcji etykiet i stojaków reklamowych z tworzyw sztucznych i zatrudnia kilkanaście osób. T. W. zamierzał zrealizować nowy projekt polegający na sprzedaży i serwisowaniu maszyn laserowych i w tym celu w 2014r. zakupił maszynę do wycinania plastików. W celu realizacji projektu zatrudnił nowego pracownika do serwisowania maszyn oraz w przyszłości do ich sprzedaży. Zainteresowany zatrudnił M. M., gdyż znał ją wcześniej. Zdawał sobie sprawę z tego, że ubezpieczona nie miała doświadczenia ani kwalifikacji na zaproponowane jej stanowisko i że musi ją przyuczyć. Nie stanowiło to jednak przeszkody w zatrudnieniu, gdyż płatnik niejednokrotnie zatrudniał z powodzeniem pracowników, których sam przyuczał, i z których pracy jest obecnie zadowolony.

Jak wykazało postępowanie dowodowe ubezpieczona faktycznie wykonywała zatrudnienie od 19 września 2014r. W pierwszych dniach przeszła szkolenie z programu wewnątrzzakładowego (...), który dotyczył zamówień produktów i materiałów do produkcji jak i komunikacji wewnątrzzakładowej a następnie z uwagi na potrzebę realizacji dużego zamówienia rozpoczęła prace na produkcji i pracowała tam do czasu zachorowania. Pracowała codziennie od 8:00 do 16:00 – od poniedziałku do piątku.

Wykonywanie przez ubezpieczoną pracy wynika nie tylko z listy obecności ale też potwierdził to zarówno pracodawca jak i świadek K. S., który pracował w 2014r. w dziale produkcji jako operator maszyny laserowej i stykał się w pracy z ubezpieczoną.

Działaniu stron nie sposób również zarzucić naruszenia zasad współzycia społecznego.

W teorii prawa cywilnego uważa się, że czynnością prawną podjętą w celu obejścia ustawy jest czynność wprowadzone nie objęta zakazem prawnym, ale przedsięwzięta w celu osiągnięcia skutku zakazanego przez prawo. Skorzystanie z

ochrony gwarantowanej pracowniczym ubezpieczeniem społecznym w postaci zasiłków z tego ubezpieczenia nie może być uznane za obejście przepisów prawa.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że samo zawarcie umowy o pracę nawet w okresie ciąży, nawet gdyby głównym motywem było uzyskanie zasiłku macierzyńskiego nie jest naganne, ani tym bardziej sprzeczne z prawem (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 6 lutego 2006r., III UK 156/05, LEX nr 272549, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2005r., II UK 320/04, OSNP 2006/7-8/122).

Ubezpieczonej nie sposób zatem zarzucić, że naruszyła zasady współzycia społecznego. Zawierając umowę o pracę wiedziała że jest w ciąży, niemniej jednak nie można jej zakazać zawarcia umowy z tego powodu ani też czynić zarzut, że chciała w przyszłości skorzystać z zasiłku macierzyńskiego.

Reasumując, w ocenie Sądu, w ustalonym stanie faktycznym sprawy należało uznać, że M. M. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym chorobowemu i wypadkowemu od dnia 19 września 2014r. do 19 września 2015r. jako pracownik zatrudniony u płatnika składek T. W..

Natomiast nie jest przedmiotem niniejszego postępowania wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Sąd związany jest bowiem przy rozpoznaniu odwołania zakresem zaskarżonej decyzji, która kwestionuje samo podleganie ubezpieczonej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, nie kwestionuje zaś wysokości podstawy wymiaru składek.

Sąd wskazuje jednak, że z uwagi na plany płatnika składek co do poszerzenia działalności o sprzedaż i serwis maszyn laserowych, osiągany przez płatnika składek wysoki dochód z prowadzonej działalności gospodarczej oraz założenie, że ubezpieczona będzie korzystać w pracy z własnego samochodu, telefonu i komputera należy uznać, że ustalone wynagrodzenie nie było wygórowane.

Mając zatem na uwadze wszystkie powyższe rozważania Sąd – na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. – zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w sentencji.

(-) SSO Teresa Kalinka